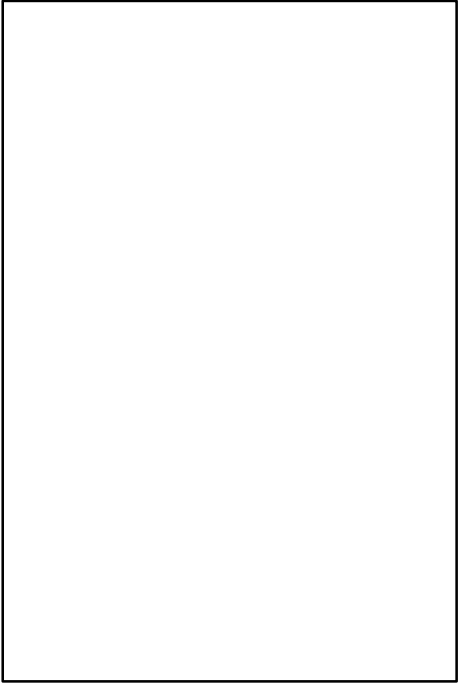
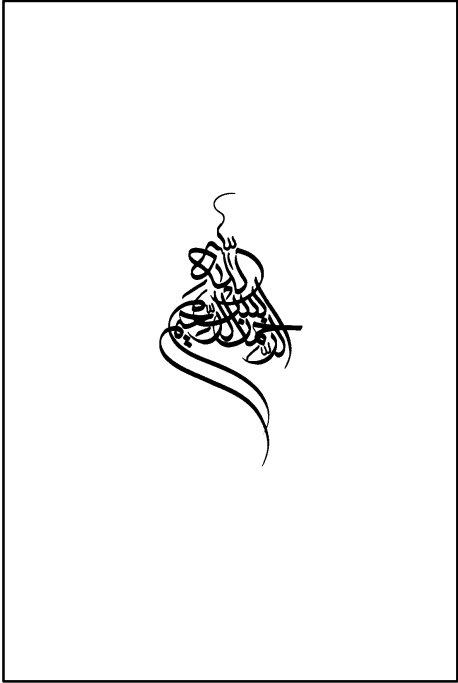

.....آخرين كار ۸۹/۴/۲۸.....

مختصرى از احكام پزشكى

مؤسسه

احياء امر امير المؤمنين عليه السلام

خوشا به سعادت شما پزشکان و پرستاران
که خداوند عالم را نزد دل‌های شکسته بیماران
زیارت می‌کنید.

امام موسی بن جعفر علیه السلام از پدرش، از
پدرانش علیهم السلام نقل فرمود که مولا امیرالمؤمنین علیه السلام
از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت می‌کند که خداوند
عزوجل، بنده‌ای از بندگانش را در روز قیامت
مورد سرزنش قرار می‌دهد که چه امری سبب

گردید که چون بیمار گشتم از عیادت‌م سرباز زدی؟
بنده می‌گوید: بار خدا یا! پاک و منزه‌ی، تو
پروردگار بندگانی؛ نه دردمند می‌شوی و نه بیمار.
خداوند می‌فرماید: برادر مؤمن تو بیمار
گشت، او را عیادت نکردی؛ به عزت و جلال
سوگند، اگر به عیادت او می‌رفتی، مرا نزد او
می‌یافتی و من متکفلِ نیازمندی‌های تو شده و
آنها را برآورده می‌ساختم؛ این امر از کرامات
بنده مؤمن است و من بسی بخشنده و مهربانم.

امالی شیخ طوسی رحمته الله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

شما ای پزشک و ای پرستار

خوشا به حال شما که با تمام وجود با تبسم
و شادی و با دست‌ان پر مهر خود به خدمت
بیماران می‌شتابید.

اگر توانستید بیماری را از خطر مرگ برهانید

گویا تمام انسانها را زندگی بخشیده‌اید چرا که
خدای مهربان فرموده: ﴿وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا
أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾^۱
و به راستی طیب نام خداست که آن را بر بعضی
بندگان خود نهاده تا آیت این اسم الهی باشند.

و اینک روی سخن با شماست

شما که بر تخت بیمارستان بستری شده‌اید.

۱. سوره مائده: ۳۲، (و هرکس انسانی را زندگی
بخشد، چنان است که گویی تمام مردم را حیات
بخشیده است).

شما که محور همه این تلاشها هستید و پزشکان
و پرستاران و همه این تشکیلات گسترده
بیمارستان جهت درمان شما به کار گرفته شده
است تا سلامتی گذشته خود را بازیابید و با
جسم و بدنی سالم به محیط خانواده خود
بازگردید. اگرچه بیماری و آلام و دردها جسم
شما را فراگرفته، ولی می‌توانید با صبر و
شکیبایی و لطافت درونی و اخلاق اولیاء
الهی، جسم و جانتان را عطرآگین نمایید
و با روح ملکوتی خود نظر رحمت خدای
مهربان را به خود جلب نمایید و چه بسا آن

۱۰ _____ احکام پزشکی

حجت الهی عجل الله تعالی فرجه الشریف او که سالهاست دلدادگان جمالش انتظار ظهورش را می‌کشند، به نگاهی از شما عیادت نماید.

گر طیببانه بیایی به سر بالینم

به دو عالم ندهم لذت بیماری را

شما هم با زمزمه دعا و نیایش دستهای خود را در درگاه لطف خدا بلند نموده و شفای خود و دیگر بیماران را از شافی همه دردها بگیرید و بدانید خدای تعالی در ازای تحمل این بیماری اجر بزرگی به شما عنایت می‌فرماید

احکام پزشکی _____ ۱۱

چنانکه در روایت آمده است:

«سهر لیلة من مرض أو وجع أفضل
و أعظم أجرا من عبادة سنة»^۱

بیداری یک شب از روی بیماری و درد اجرش
بیشتر و بزرگتر از عبادت یک سال است.

احکام پاکی‌ها و نجاست‌ها

وظیفه‌ی هر انسان مؤمن و خدا شناس آن
است که هنگام ادای نماز بدن و لباس خود را

۱. کافی ۳/۱۱۴.

پاک نماید ولی این نکته را نباید فراموش کرد که خدای مهربان احکام دین را بر شما ساده و آسان گرفته تا این امر به سهولت انجام گیرد. حال توجه شما را به چند مسأله‌ی مهم دربارہ‌ی پاکی‌ها و نجاست‌ها جلب می‌نمایم.

اصل طهارت اشیاء

و آنچه عین نجاست است

مسأله ۱- اصل اولی در همه‌ی اشیاء طهارت آنهاست و در این میان خدای تعالی برای بعضی چیزها حکم نجاست را قرار داده

است، آنچه عین نجاست میباشد ده چیز است: (اول) بول، (دوم) غائط، (سوم) منی، (چهارم) مردار، (پنجم) خون، (ششم) سگ، (هفتم) خوک، (هشتم) کافر، (نهم) شراب و نیند، (دهم) فقاع.

حکم سرایت نجاست

مسأله ۲- اگر چیز پاک به چیز نجس برسد و هر دو یا یکی از آنها به طوری تر باشد که تری یکی به دیگری برسد، چیز پاک نیز نجس می‌شود، و اگر تری به قدری کم باشد که به دیگری نرسد، چیزی که پاک بوده نجس نمی‌شود.

شک در سرایت نجاست

مسأله ۳- اگر چیز پاکی به چیز نجس برسد و انسان شک کند که هر دو یا یکی از آنها تر بوده یا نه، آن چیز پاک نجس نمی شود.

چیزی که با واسطه تماس با عین

نجس داشته

مسأله ۴- متنجس اول در برخورد با اشیاء دیگر موجب نجاست آنها می شود به شرط اینکه رطوبت سرایت کننده داشته باشد، اما متنجس دوم و متنجس سوم در صورتی که با

آب قلیل و مایعات دیگر برخورد کند آنها را نجس می کند و در برخورد با چیزهای دیگر بنابر احتیاط واجب آنها را نجس می نماید و ملاقی نجس در واسطه چهارم به بعد پاک است.

راه های اثبات نجاست

مسأله ۵- نجاست هر چیز از سه راه ثابت

می شود:

(اول) آن که خود انسان یقین یا اطمینان پیدا کند که آن چیز نجس است، و اگر گمان داشته باشد چیزی نجس است لازم نیست از آن اجتناب نماید.

(دوم) آن که کسی که چیزی در اختیار اوست بگوید آن چیز نجس است در صورتی که متهم به دروغ گفتن نباشد، مثلاً همسر یا خدمتکار انسان در صورتی که متهم به دروغ گفتن نباشند، نسبت به ظرف یا چیز دیگری که در اختیار اوست بگویند نجس است.

(سوم) آن که دو مرد عادل بگویند چیزی نجس است، بلکه اگر یک نفر عادل یا شخصی که ثقة باشد اگر چه عادل نباشد و ظنّ (گمان) برخلاف آن نباشد بگوید چیزی نجس است باید از آن چیز اجتناب کرد.

رنگ باقیمانده نجاست

مسأله ۶- لباسی را که آلوده به نجاست بوده و شسته‌ایم ولی رنگ نجاست در آن باقیمانده، با زوال عین نجاست محکوم به طهارت است هر چند رنگ و بو باقی مانده باشد.

* * *

از آنجا که مسائل مربوط به خون ریزی و جراحت در بسیاری از موارد مورد ابتلاست، چند سؤال در این زمینه مطرح می‌گردد.

خون جراحی که تطهیر آن مشقت دارد

سؤال ۱. شخصی دچار خونریزی شدید بوده و در بیمارستان بستری است و آب کشیدن بدن یا عوض کردن لباس برای او مشقت شدید دارد، حکم نماز او چیست؟

جواب) اگر در بدن یا لباس نمازگزار خون زخم یا جراحی یا دمل باشد، چنانچه طوری است که آب کشیدن بدن یا لباس یا عوض کردن لباس برای نوع مردم مشقت داشته باشد، تا وقتی که زخم یا جراحی یا دمل خوب نشده

است، می‌تواند با آن خون نماز بخواند، و همچنین است اگر چرکی که با خون بیرون آمده یا دوایی که روی زخم گذاشته‌اند و نجس شده در بدن یا لباس او باشد.

خون زخم که کمتر از درهم باشد

سؤال ۲. اگر بدن انسان زخم باشد و لکه بسیار کوچکی از خون روی لباس یا بدن باشد نماز با آن صحیح است؟

جواب) در صورتی که خون جراحی روی بدن یا لباس به مقدار کمتر از درهم باشد نماز

۲۰ _____ احکام پزشکی

با آن اشکالی ندارد ولی نجس است و اندازه درهم در حکم مذکور، تقریباً به اندازه بند سر انگشت سبّابه (انگشت شهادت) است.

زردابه اطراف زخم

سؤال ۳. بعد از قطع خونریزی معمولاً زردابه‌ای اطراف زخم پیدا می‌شود آیا این زردابه نجس است؟

جواب) زردابه‌ای که در حال بهبودی زخم در اطراف آن پیدا می‌شود اگر معلوم نباشد که با خون مخلوط است پاک می‌باشد.

احکام پزشکی _____ ۲۱

خون مردگی، زیر پوست

سؤال ۴. اگر نداند خون زیر پوست مرده است یا گوشت آن کوبیده شده است، چنانچه سوراخ شود پاک است یا نجس؟ و خونی که به واسطه کوبیده شدن زیر ناخن می‌میرد و بیرون آمدن آن ممکن نیست هنگام وضو چه حکمی دارد؟

جواب)

۱- اگر انسان نداند که خون زیر پوست مرده یا گوشت به واسطه کوبیده شدن به آن حالت درآمده، پاک است.

۲- اگر طوری باشد که دیگر به آن خون نگویند پاک است و برای وضوء اشکالی درست نمی‌کند. و اگر به آن خون بگویند نجس است و چنانچه پوست پاره شود و چیزی با آن ملاقات کند آن چیز نجس می‌شود و در این صورت اگر بیرون آوردن خون و تطهیر محل، جهت وضوء یا غسل حرجی باشد باید تیمم نماید.

خونی که به آب دهن برسد

سؤال ۵. آیا خونی که به آب دهان برسد، موجب نجاست دهان و آنچه در آن است، می‌شود؟

جواب) اگر به واسطه مخلوط شدن با آب دهان از بین برود اجتناب از آب دهان لازم نیست و اگر با مخلوط شدن از بین نرود اگر آب از دهان بیرون بیاید اجتناب از آن لازم است و همانطور بلعیدن در صورت دوم حرام است و در صورتی که چیز خارجی به آن خون برسد بنا بر احتیاط واجب نجس می‌شود هر چند دندان مصنوعی باشد.

الکل طبّی و صنعتی و ادکلن‌ها

سؤال ۶. الکل صنعتی یا الکل طبّی یا ادکلن‌هایی که الکل دارند چه حکمی دارد؟

جواب) الکل صنعتی پاک است و همچنین

الکل طَبّی در صورتی که از چوب یا چیز دیگری [غیر از شراب و نبید و فَقَّاع] ساخته شده باشد پاک است، لذا در این صورت عطر و ادکلن اگر دارای الکل طَبّی هم باشد، پاک است

نماز کسی که جاهل به نجاست لباس یا بدنش بوده

سؤال ۷. کسی نمی‌دانسته که قسمتی از لباس یا بدنش نجس بوده و بعد از چند روز فهمیده آیا باید نمازهای گذشته را دوباره بخواند؟

جواب) خیر لازم نیست.

وضو و غسل

انسان برای نماز باید علاوه بر پاکی از نجاست‌ها، طهارت از حَدَث اصغر (هر چه که موجب فقط وضو شود، مانند خروج بول و غائط) و حَدَث اکبر (هر چه که موجب غسل شود، مانند جماع و حیض) داشته باشد و وضو و غسل موجب پاکی از حدث و شرط صحت نماز است.

اگر در یکی از اعضاء وضو یا غسل، زخم یا جراحت یا شکستگی باشد در بعضی صورت‌ها باید وضو یا غسل جبره‌ای نمود.

تعریف جبیره

جبیره چیزی است که با آن زخم و جراحت یا محلّ شکستگی را می‌بندند (مثل پانسمان زخم و گچ) یا دواپی است که بر روی آنها می‌گذارند. وضو یا غسل جبیره‌ای احکام متعدّدی دارد، چرا که محلّ زخم یا شکستگی گاهی باز است و گاهی بسته، و همچنین زخم یا شکستگی گاهی در صورت و دستها قرار دارد و گاهی در جلوی سر یا روی پاها. از طرفی دیگر جبیره گاهی تمام قسمتهای یکی از اعضای وضو (مثل تمام دست) را در

برگرفته و گاهی بعضی از آن را پوشانده و همچنین گاهی جبیره به صورت معمول و متعارف است و گاهی بیش از حدّ معمول و متعارف، لذا هر یک از این صور احکامی دارد که به آن اشاره می‌شود.

زخم یا شکستگی باز که آب برایش ضرر ندارد:

اگر در یکی از جاهای وضو زخم یا دمل یا شکستگی باشد، چنانچه روی آن باز است و آب ضرر ندارد باید به طور معمول وضو گرفت.

زخم یا شکستگی باز روی صورت و دستها که آب برایش ضرر دارد:
 اگر کشیدن دست تر بر آن ضرر ندارد باید در شکستگی دست تر بر آن بکشید و همچنین در زخم بنا بر احتیاط واجب دست تر روی آن بکشید و اگر این مقدار هم ضرر دارد یا زخم و شکستگی نجس است و نمی شود آب کشید در مورد زخم باید اطراف آن را به طوری که در وضوء گذشت از بالا به پایین بشوید و تیمم لازم نیست و احتیاط مستحب در آن است که پارچه ی پاکی روی زخم بگذارید و دست تر

روی آن بکشید و تیمم هم بنمایید و اما در شکستگی باید تیمم نماید و بنا بر احتیاط واجب وضو نیز گرفته و پارچه ی پاکی روی آن بگذارید و روی پارچه را با دست تر مسح نمایید.

زخم یا شکستگی باز جلوی سر یا روی پاها که آب برایش ضرر دارد:

اگر زخم یا شکستگی در جلوی سر یا روی پاهاست و روی آن باز است، چنانچه نتواند آن را مسح کند به این معنی که مثلاً زخم تمام محل مسح را گرفته باشد، یا آن که از مسح جاهای سالم نیز متمکن نباشد بنا بر احتیاط

واجب بین وضو به این ترتیب که پارچه پاک‌تری آن بگذارد و روی پارچه را با تری آب وضو که در دست مانده مسح کند و تیمم جمع کند.

زخم یا شکستگی بسته که رساندن آب به آن ضرر یا مشقت ندارد:

اگر روی زخم یا شکستگی بسته باشد، چنانچه باز کردن آن مشقت ندارد و آب هم برای آن ضرر ندارد، باید باز کند و وضو بگیرد، چه زخم و مانند آن در صورت و دستها باشد، یا جلوی سر و روی پاها باشد.

زخم یا شکستگی بسته که رساندن آب به آن ضرر یا مشقت دارد:

اگر زخم یا شکستگی که بسته است در صورت یا دستها باشد، چنانچه باز کردن یا ریختن آب روی آن ضرر و یا مشقت دارد، باید مقداری را که ضرر و مشقت ندارد از اطراف شسته و روی جبیره را مسح نماید.

زخم یا شکستگی بسته که نجس است و آب کشیدن آن ضرر یا مشقت دارد:

اگر جبیره نجس است یا نمی‌شود روی آن

را دست تر کشید، در صورتی که ممکن است پارچه پاکی را روی آن بگذارد، و بنا بر احتیاط واجب جمع کند بین تیمم و مسح بر آن پارچه و حتی الامکان پارچه را به گونه‌ای بگذارد که جزء جبیره حساب شود و در صورتی که گذاشتن پارچه یا مسح بر آن ممکن نباشد، بنا بر احتیاط واجب اطراف آن را به طوری که در وضو گذشت بشوید و تیمم هم بنماید.

جبیره بر تمام اعضای وضو

اگر جبیره تمام اعضای وضو را گرفته باشد،

بنا بر احتیاط واجب جمع کند بین وضوی جبیره و تیمم.

جبیره و پانسمان زخم بیشتر از حد

معمول

اگر زخم را بیش از حد معمول و متعارف پانسمان نموده باشند و برداشتن آن حرجی بوده و مشقت داشته باشد بنا بر احتیاط واجب هم وضوی جبیره‌ای گرفته و هم تیمم بنماید.

*

چند سؤال مهم و مورد ابتلا:

شستن جبیره به جای مسح آن

سؤال ۱. آیا در وضوی جبیره ای می شود به جای اینکه روی جبیره را مسح نمائیم آن را در حین وضوء بشوئیم؟

جواب) شستن محل جبیره کفایت از مسح آن نمی نماید.

مسح کامل جبیره

سؤال ۲. آیا باید در وضوء جبیره ای تمام سطح جبیره را مسح بنمائیم؟

جواب) در وضوء جبیره ای باید تمام سطح جبیره را مسح نمود مگر در آنچه که عادتاً مسح آن دشوار است مثل خللی که در بین نخها قرار دارد.

نماز با وضوء جبیره ای در اول وقت

سؤال ۳. آیا کسی که نمی داند تا آخر وقت عذر او برطرف خواهد شد یا نه ، می تواند با وضوی جبیره ای در اول وقت نماز بخواند؟

جواب) در فرض مذکور می تواند اول وقت نماز را بخواند ولی بهتر است که صبر کند و چنانچه عذر او برطرف نشد در آخر وقت نماز را

با وضوء یا غسل جبیره‌ای به جا آورد و در صورتی که اول وقت نماز خواند و تا آخر وقت عذرش بر طرف شد باید وضو گرفته یا غسل کرده و نماز را اعاده نماید.

خونریزی عضو هنگام وضو یا غسل

سؤال ۴. شخصی دستش بریده و خونریزی نموده، حکم این شخص برای وضو و غسل چیست؟

جواب) طهارت و پاکی هر عضوی از اعضاء در هنگام شستن همان عضو کافی است و لازم

نیست قبل از غسل همه اعضاء پاک باشد بنابراین اگر با شستن همان عضو، خونریزی بند بیاید و محل پاک شود غسل صحیح است مگر اینکه خونریزی ادامه داشته باشد و به اندازه شستن آن عضو خون بند نیاید که در این صورت اگر وقت نماز باقی است و امید بند آمدن خون را دارد بهتر است تا آخر وقت صبر کند و بعد از بند آمدن خون زخم غسل کند و چنانچه عذر او برطرف نشد در آخر وقت نماز را با وضو و غسل جبیره‌ای به جا آورد و در صورتی که اول وقت با وضو یا غسل جبیره‌ای به جا

۳۸ _____ احکام پزشکی

آورد و آخر وقت عذرش برطرف شد باید وضو گرفته یا غسل کرده و نماز را اعاده نماید.

مانعی بر اعضاء وضو که امکان بر طرف

شدن آن بدون تراشیدن پوست نیست

سؤال ۵. چسب‌هایی که فاقد رنگ بوده و وقتی

خشک می‌شوند فاقد اثر و هرگونه بو

می‌باشند و اگر به دست یا بدن بچسبند

امکان تمیز کردن آن‌ها وجود ندارد

مگر این که پوست تراشیده شود. اگر

چنین وضعیتی بوجود آید حکم چیست؟

جواب) در فرض سؤال بنا بر احتیاط

۳۹ _____ احکام پزشکی

واجب باید هم وضوء جبیره‌ای بگیرد و هم تیمم نماید.

* * *

احکام مربوط به زایمان زنان

احکام نفاس یکی از مسایل مورد ابتلا

برای بانوان پس از زایمان می‌باشد، که به

اختصار به بعضی از آنها اشاره می‌شود.

خون نفاس پس از زایمان

خونی که مادر بعد از ولادت بچه از جهت

۴۰ _____ احکام پزشکی

ولادت می‌بیند اگر پیش از ده روز یا سرده روز قطع شود، خون نفاس است، و همچنین است بنا بر احتیاط واجب خونی که با اولین جزء بچه بیرون بیاید، و زن را در حال نفاس، نفساء می‌گویند.

وظایف زن نفساء

رساندن جایی از بدن به خط قرآن و اسم مبارک ذات خداوند متعال و سایر اسماء حسنی بر خانمی که در حال نفاس می‌باشد (نفساء) حرام است، و همچنین است بنا بر احتیاط

احکام پزشکی _____ ۴۱

واجب سایر کارهایی که بر حائض حرام است، و آنچه بر حائض واجب است بر نفساء هم واجب می‌باشد.

خانمی که پس از زایمان بیش از ده روز خون ببیند

اگر خون نفاس زن از ده روز بگذرد، چنانچه در حیض عادت دارد، به اندازه روزهای عادت او نفاس و بقیه استحاضه است، و اگر عادت ندارد تا ده روز نفاس و بقیه استحاضه می‌باشد (جهت آشنایی با تفصیل مساله به

رساله توضیح المسائل رجوع بفرمائید).

حکم بانوان در عمل سزارین

سؤال: آیا خونی که بعد از عمل سزارین از زن خارج می‌شود، حکم خون نفاس را دارد؟

جواب) در مورد عمل سزارین بنا بر احتیاط واجب باید بین اعمال نفاس و استحاضه جمع نمود.

احکام تیمم

در هفت مورد به جای وضو و غسل باید

تیمم نمود، برای آشنایی با این موارد به رساله‌ی توضیح المسائل رجوع بفرمایید، در این میان مورد سوّم در بیمارستان‌ها بیشتر پیش می‌آید که به آن اشاره خواهیم نمود. ابتداء مورد سوم را بیان نموده و بعداً کیفیت تیمم نمودن و پس از آن چیزهایی که تیمم بر آن صحیح است را بیان می‌نماییم.

مورد سوّم و جوب تیمم

مسأله ۱- اگر از استعمال آب بر جان خود بترسد، یا بترسد که مرض یا عیبی در او پیدا شود، یا مرضش طول بکشد، یا شدّت کند، یا

به سختی معالجه شود، باید تیمم نماید، ولی اگر آب گرم برای او ضرر ندارد، باید با آب گرم وضو بگیرد یا غسل کند.

مسأله ۲- لازم نیست یقین کند که آب برای او ضرر دارد، بلکه همین اندازه که بترسد آب برای او ضرر دارد و آن ترس در نظر مردم به جا باشد، باید تیمم کند.

مسأله ۳- کسی که مبتلا به درد چشم است و آب برای او ضرر دارد، باید تیمم نماید.

مسأله ۴- اگر به واسطه یقین یا خوف ضرر تیمم کند و پیش از نماز بفهمد که آب برایش

ضرر ندارد، تیمم او باطل است، و اگر بعد از نماز بفهمد و وقت باقی باشد دوباره نماز را با وضو یا غسل بخواند، و اگر وقت باقی نباشد قضا واجب نیست.

کیفیت تیمم نمودن:

در تیمم بدل از وضو یا غسل چهار چیز واجب است:
(اول) نیت.

(دوم) زدن کف دو دست بر چیزی که تیمم بر آن صحیح است، و بنابر احتیاط واجب کف

دو دست را با هم بزنند.

(سوم) کشیدن کف هر دو دست به تمام پیشانی و دو طرف آن از جایی که موی سر می‌روید تا ابروها و بالای بینی، و احتیاط واجب آن است که دست‌ها روی ابروها هم کشیده شود. (چهارم) کشیدن کف دست چپ به تمام پشت دست راست، و بعد از آن کشیدن کف دست راست به تمام پشت دست چپ.

احتیاط مستحب آن است که تیمم را چه بدل از وضو باشد و چه بدل از غسل به این ترتیب به جا آورد: یک مرتبه دست‌ها را به زمین بزنند

و به پیشانی و پشت دستها بکشد، و یک مرتبه دیگر به زمین بزند و پشت دستها را مسح نماید.

چیزهایی که تیمم بر آنها صحیح است:

تیمم نمودن بر خاک و ریگ و کلوخ و سنگ (حتی سنگ گچ و آهک) و هرچه در عرف آن را از اجزای زمین می‌دانند، صحیح است و در صورتی که هیچ یک از اینها پیدا نشود باید به گرد و غباری که در فرش و لباس و مانند اینهاست تیمم نماید، و چنانچه گرد هم پیدا نشود باید با گل تیمم کند، و اگر گل هم پیدا

نشود احتیاط مستحب آن است که نماز را بدون تیمم بخواند، ولی واجب است بعد قضای آن را به جا آورد.

تیمم بر گچ پخته و آهک پخته و آجر پخته صحیح است، اگر چه احتیاط مستحب آن است که در حال اختیار بر آنها تیمم ننماید.

گرد داشتن

چیزی که بر آن تیمم می‌کنیم:

بنابر احتیاط واجب چیزی که بر آن تیمم می‌کند، در صورت امکان باید گردی داشته باشد

که به دست بماند و بعد از زدن دست بر آن، مستحب است دست را بتکاند.

احکام نماز

قبل از ورود در احکام نماز اشاره به دو نکته لازم است:
(نکته اول)

اهمیت نماز:

۱- در عظمت نماز همین اندازه بس که حضرت ابراهیم علیه السلام بعد از

رسیدن به مقام نبوت و رسالت و خُلَّت و امامت، در جوار خانه خدا از خداوند متعال خواست:

﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي﴾؛

(پروردگارا مرا اقامه کننده نماز قرار بده و ذریه مرا).

۲- در عظمت نماز همین اندازه کفایت می‌کند که جامع‌تر از نماز بین عبادات عبادتی یافت نمی‌شود، زیرا این عبادتی است مشتمل بر عبادت فعلی و بر عبادت قولی، و عبادت فعلی آن شامل افعال عبادی از رکوع و سجود

و قیام و قعود است، و عبادت قولی آن شامل قرائت و ذکر و جامع جمیع معارف الهیه از تسبیح و تکبیر و تحمید و تهلیل که ارکان اربعه معارف حضرت حق سبحانه و تعالی است، و مشتمل است بر تمام عبادات ملائکه مقربین، که عده‌ای از آنها عبادتشان در قیام است و عده‌ای در قعود و جمعی در رکوع و جمعی در سجود.

از حضرت صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند: بعد از معرفت خدا چیزی را افضل از این صلوات پنجگانه نمی‌دانم.

(نکته دوم)

آداب نماز:

انسان مواظب باشد که به عجله و شتاب زدگی نماز نخواند، و در حال نماز به یاد خدا و با خضوع و خشوع و وقار باشد و متوجه باشد که با چه کسی سخن می‌گوید و خود را در مقابل عظمت و بزرگی خداوند عالم ناچیز ببیند.

و نیز باید نمازگزار توبه و استغفار نماید و گناہانی را که مانع قبول شدن نماز است مانند

حسد، کبر، غیبت، خوردن حرام، آشامیدن مسکرات، ندادن خمس و زکاة و بلکه هر معصیتی را ترک کند.

و همچنین سزاوار است کارهایی را که ثواب نماز را کم می‌کند به جا نیاورد، مثلاً در حال خواب آلودگی و خودداری از بول به نماز نایستد و در موقع نماز به آسمان نگاه نکند، و کارهایی را که ثواب نماز را زیاد می‌کند به جا آورد، مثلاً انگشتر عقیق به دست کند و لباس پاکیزه بپوشد و شانه و مسواک کند و خود را خوشبو نماید.

و اما اشاره به بعضی احکام نماز که در بیمارستان‌ها بیشتر مورد نیاز است:
بیماری گاهی مانع از انجام قیام (ایستادن) یا نشستن یا رکوع یا سجده یا قرائت در نماز می‌شود. در مسائل زیر شما را با احکام مسائل فوق آشنا می‌نماییم.

کسی که نمی‌تواند بایستد

وظیفه کسی که نمی‌تواند بایستد آن است که نشسته نماز را بخواند و این مساله تفصیلی دارد که در چند مساله زیر به آن اشاره می‌شود.

کسی که فقط در بعضی رکعات یا قسمتهای نماز بتواند بایستد

در این صورت واجب است که قیام کند تا موقعی که احساس نمود که دیگر توانائی بر قیام را ندارد، در آن موقع بنشیند و اگر در حالی که نشسته احساس کرد که قدرت بر ایستادن دارد به همان مقدار که توانست بایستد ولی تا بدنش آرام نگرفته، نباید قرائت و اذکار واجب نماز را بگوید.

تکیه کردن بر عصا

یا دیوار در حال ایستادن

در صورتی که از روی ناچاری باشد اشکالی ندارد ولی در حال اختیار بنا بر احتیاط واجب به دیوار و عصا و مانند اینها تکیه نکند.

نماز با قیام بدون رکوع و سجود

اختیاری یا نماز نشسته با رکوع و سجود

اگر نماز گزار وقتی که ایستاده نماز بخواند

نمی تواند خم شده و رکوع و سجود نماید و مجبور است به جای رکوع و سجود با سر اشاره کند ولی در صورتی که نشسته نماز بخواند می تواند خم شده و رکوع و سجود انجام دهد، این مسأله دو صورت دارد:

۱- اگر متمکن از قیام است ولی متمکن از رکوع ایستاده نیست، باید نماز را ایستاده بخواند و برای رکوع اشاره نماید، و بنا بر احتیاط واجب نماز را با رکوع نشسته اعاده نماید.

۲- اگر متمکن از رکوع و سجود هر دو نباشد، باید ایستاده نماز بخواند و برای

رکوع و سجود اشاره نماید.

رکوع در نماز نشسته

حدّ رکوع در نماز نشسته آن است که به مقداری خم شود که صورت مقابل زانوها قرار بگیرد، و بهتر آن است که به قدری خم گردد که کمرش صاف شود.

در ضمن گذاشتن کف دست روی زانو در رکوع استحباب داشته و واجب نیست لذا می تواند کف دست خود را روی تخت یا روی زمین بگذارد.

کسی که قدرت بر ایستادن

و نشستن ندارد

وظیفه چنین کسی آن است که نماز خود را خوابیده بخواند و کیفیت رو به قبله خوابیدن به این صورت است:

باید دراز کشیده و به طرف راست خوابیده و صورتش رو به طرف قبله باشد (به همان هیئتی که میت در درون قبر رو به قبله گذاشته می شود) و در صورتی که نتواند به پهلو راستش بخوابد، به پهلو چپ بخوابد و باز

صورتش رو به قبله باشد و اگر نتوانست بر دو طرف بخوابد بر پشت خوابیده و کف پاهایش را رو به طرف قبله نماید (به همان هیئتی که محتضر روبه قبله گذاشته می شود) و بنا بر احتیاط واجب باید با سرش در حدّ امکان برای رکوع و سجود اشاره کند (سرش را پائین آورد) و احتیاط واجب این است که برای سجده سرش را برای اشاره پائین تر از اشاره برای رکوع بیاورد و در صورتی که نتواند با سرش اشاره کند باید با چشمانش اشاره کند.

کسی که قدرت بر رکوع ندارد

قبل از بیان این مساله به معنی رکوع شرعی و عرفی اشاره می کنیم:

رکوع شرعی آن است که در هر رکعت بعد از قرائت باید به اندازه ای خم شود که سر انگشتها به زانو برسد و احوط آن است که بتواند دست را به زانو بگذارد.

رکوع عرفی آن است که مقداری خم شود تا در عرف بگویند رکوع نموده ولو به اندازه رکوع شرعی خم نشده است.

هرگاه نمازگذار نتواند به اندازه رکوع شرعی خم شود باید به چیزی تکیه دهد و رکوع شرعی را به جا آورد، و اگر موقعی هم که تکیه داده نتواند رکوع شرعی را به جا آورد، در صورتی که متمکن از رکوع عرفی است، بنا بر احتیاط واجب باید رکوع عرفی را به جا آورد، و با سر خود هم در حال قیام اشاره به رکوع بنماید.

کسی که قدرت بر سجده کامل ندارد

کسی که نمی‌تواند پیشانی را به زمین برساند باید به قدری که می‌تواند خم شود، و مهر یا

چیز دیگری را که سجده بر آن صحیح است روی چیز بلندی گذاشته و طوری پیشانی را بر آن بگذارد که بگویند سجده کرده است، ولی باید کف دستها و زانوها و انگشتان پا را به طور معمول به زمین بگذارد.

و اگر چیز بلندی نباشد که مهر یا چیز دیگری که سجده بر آن صحیح است روی آن بگذارد، لازم است که مهر یا چیز دیگر را با دست بلند کرده و بر آن سجده نماید، و در صورتی که خودش نتواند، دیگری بلند کند و او بر آن سجده نماید.

کسی که قدرت بر قرائت

و حرف زدن ندارد

در صورتی که نمازگذار در اثر بیماری یا جراحی صورت نمی‌تواند حرف زده یا حروف را به صورت صحیح ادا کند، باید به هر طور که می‌تواند نماز خود را قرائت نموده و کلمات آن را ادا نماید و اگر به هیچ صورت نمی‌تواند قرائت کند باید در قلب خود بگذراند و زبانش را حرکت دهد و به انگشت هم به آن اشاره کند.

اکتفاء به یک سبحان الله برای مریض

شخص بیمار در رکوع و سجده نماز می‌تواند به جای سه بار سبحان الله به یک بار گفتن اکتفا نماید.

احکام روزه برای بیمار

روزه گرفتن در صورتی که دکتر نهی کند

اگر دکتر به شخصی بگوید روزه برای او ضرر دارد و او را از روزه منع نماید در صورتی که از گفته دکتر گمان به ضرر یا خوف ضرر برای بیمار

حاصل شود واجب است که روزه نگیرد، و همچنین اگر دکتر حاذق بود و مورد اطمینان و وثوق او باشد و این شخص اطمینان به خطای دکتر نداشته باشد باز هم نباید روزه بگیرد و در غیر این دو صورت روزه بر او واجب است.

خوف ضرر در موردی

که دکتر بگوید ضرر ندارد

اگر دکتر بگوید روزه گرفتن برای بیمار ضرر ندارد ولی او ترس از ضرر داشته باشد، در صورتی که ترس منشأ عقلایی

داشته باشد روزه گرفتن جایز نیست.

روزه زن حامله

زنی که زاییدن او نزدیک است و روزه برای حمل او یا برای خودش ضرر دارد، روزه او صحیح نیست و بعداً باید روزه خود را قضا بنماید و در موردی که روزه برای حمل او ضرر داشته باشد علاوه بر قضا باید برای هر روز یک مدّ طعام به فقیر بدهد، و احتیاط مستحب این است که در صورتی هم که روزه برای خودش ضرر دارد، یک مدّ طعام به فقیر بدهد.

روزه زنی که بچه شیر می دهد

زنی که بچه شیر می دهد اگر شیراو کم باشد و روزه برای بچه یا برای خودش ضرر داشته باشد جایز نیست روزه بگیرد بلکه باید بعداً قضای آن را بجا آورد، و این حکم در صورتی است که شیر خوردن این بچه از راه دیگری میسر نباشد، و اگر میسر باشد واجب است آن زن روزه بگیرد، و در صورتی که روزه برای بچه اش ضرر داشته باشد علاوه بر قضاء باید فدیة هم بپردازد، یعنی برای هر روز یک مدّ طعام

به فقیر بدهد، و احتیاط مستحب این است که در صورتی هم که روزه برای خودش ضرر داشته باشد، برای هر روز یک مدّ طعام به فقیر بدهد.

چند استفتاء مهم درباره روزه:

روزه گرفتن در صورت بیماری معده

سؤال ۱. اینجانب ناراحتی شدید معده دارم و به گفته دکتر متخصص حق گرفتن روزه ندارم، آیا در این صورت هم روزه بر من واجب است و ترک آن گناه می باشد؟

جواب) روزه بر شما در صورتی که از گفته

۷۰ _____ احکام پزشکی

دکتر اطمینان پیدا می‌کنید و یا ترس ضرر مهم داشته باشید که منشاء این ترس عقلایی باشد، واجب نیست و گناهی بر شما نمی‌باشد و نزد خداوند متعال معذورید.

روزه مریض کلیوی

سؤال ۲. شخصی در اثربیماری کلیوی باید در طول روز آب بخورد و آنرا بیماری اش شدیدتر شده، و ممکن است کلیه خود را از دست بدهد، حکم روزه او چیست؟

جواب) در فرض مذکور که از روی ضرورت لازم است آب بیاشامد، باید بنابر احتیاط واجب

۷۱ _____ احکام پزشکی

از آشامیدن آب بیش از حد ضرورت و از سایر مفطرات اجتناب کند ولی روزه او صحیح نیست و اگر خوب شد باید روزه‌های خود را قضا کند.

تزریق آمپول و سرم برای روزه دار

سؤال ۳. آیا شخص روزه داری که بیمار است می‌تواند آمپول یا سرم تزریق کند؟

جواب) تزریق آمپولی که به جای دوا به کار می‌رود یا عضو را بی‌حس می‌کند، اشکال ندارد و همچنین آمپول که به جای آب و غذا به کار می‌رود نیز مانعی ندارد ولی احتیاط مستحب

آن است که از استعمال آمپولی که به جای آب و غذا به کار می‌رود خودداری کند، ولی در سرم احتیاط واجب این است که از آن اجتناب نماید و در صورتی که ضرورتی برای استعمال آن باشد، باید بنا بر احتیاط واجب روزه را گرفته و بعداً آن را قضا نماید.

حجاب و پوشش بانوان

حدود شرعی حجاب بانوان

حدود شرعی حجابی که بانوان باید مراعات نمایند بدین صورت می‌باشد:

زن باید موی و بدن خود را از نامحرم بپوشاند و پوشاندن روی پا هم واجب است، مگر این که ضرورتی پیش بیاید مثل این که پزشک متخصص و حاذق از بانوان در دسترس نباشد و برای معالجه مجبور باشد سراغ نامحرم برود. در این صورت فقط نسبت به موضعی که محتاج به معاینه است اشکالی ندارد.

اما پوشاندن صورت و دستها تا مچ در صورتی که نامحرم به ریه نظر نکند، واجب نیست و در صورت نظر نامحرم تفصیلی در

مسأله وجود دارد که به رساله توضیح المسائل رجوع شود.

احکام خوراکی‌ها

خوردن چیزی که برای انسان ضرر

مهمی دارد

سؤال ۱. آیا خوردن غذا یا چیزی که ضرر مهمی برای انسان دارد از جهت شرعی اشکال دارد؟

جواب) خوردن و آشامیدن چیزی که برای انسان ضرر مهمی دارد حرام است.

خوردن شربت‌های خوراکی که از روغن ماهی گرفته شده

سؤال ۲. آیا خوردن شربت‌های تقویتی که از کشورهای غیر مسلمان وارد شده و از جنس روغن ماهی می‌باشد جایز است؟

جواب) در صورتی که از بلاد کفار وارد شده اگر احراز نکرده باشیم که شخص کافر آن را به نحو صحیح تذکیه نموده یعنی آن را زنده از آب گرفته و یا در تور، در آب مرده باشد حرام است. ولی اگر تذکیه آن را

توسط کافر احراز کرده باشیم ولی نمی دانیم آن ماهی فلس داشته یا نه بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

احکام سقط جنین حکم سقط جنین

سقط جنین در صورتی که پدر و مادر یا یکی از آنها مسلمان باشند جایز نیست و بنا بر احتیاط واجب از سقط جنینی که پدر و مادرش هر دو غیر مسلمان باشند باید اجتناب نمود.

دیه سقط جنین

حمل در چهل روز اول نطفه بوده و دیه آن بیست دینار (مطابق با ۱۵ مثقال طلای متعارف) و چهل روز بعد علقه بوده و دیه آن چهل دینار و چهل روز بعد مضعه بوده و دیه آن شصت دینار است و دیه در بین این مراتب به همین حساب تقسیم می شود (هر دو روز یک دینار) و بعد از آنکه دارای استخوان شد هشتاد دینار و پس از آنکه گوشت پیدا کرد صد دینار و هنگامیکه روح در او دمیده شد اگر پسر باشد دیه او هزار دینار

و اگر دختر باشد دیه او پانصد دینار است.

کسی که دیه سقط جنین بر اوست

دیه سقط جنین بر عهده کسی است که متصدی عمل سقط جنین بوده، پس اگر مادر با خوردن قرص بچه را سقط کرده بر عهده مادر است و اگر پزشک با آمپول زدن بچه را سقط کرده بر عهده او است.

کسی که دیه سقط جنین به او داده می شود

اگر مادر متصدی سقط جنین شده دیه آن را

باید به پدر یا در صورت فقدان پدر به سایر ورثه بپردازد و اگر پدر متصدی آن شده باید دیه را به مادر بدهد و اگر شخصی دیگر متصدی آن شده باید دیه را به پدر و مادر بدهد، و به عبارت دیگر هر کس مباشر در سقط است دیه به او نمی رسد، و دیه به طبقه بعد باید داده شود و اگر پدر و مادر به سقط جنین راضی باشند هر چند مباشر در سقط نباشند، احتیاط واجب این است که دیه به طبقه بعد داده شود و پدر و مادر دیه را نگیرند.

چند استفتاء

درباره احکام تلقیح و بارداری

رحم اجاره‌ای

سؤال ۱. نظر شما در مورد رحم اجاره‌ای مربوط به زنی که شوهر دارد چیست؟

جواب) قرار دادن نطفه (منی) مرد اجنبی در رحم غیرزوجه او جایز نیست ولو توسط شوهر خودش تلقیح واقع شود. ولی اگر عصباناً این عمل انجام شود زنی که این بچه از او متولد شده مادر این فرزند و صاحب نطفه شرعاً پدر او محسوب

است و همه احکام نسب بین آنها جاری است.

تلقیح اسپرم و تخمک در آزمایشگاه و انتقال به رحم صاحب تخمک

سؤال ۲. اگر اسپرم در آزمایشگاه با تخمک تلقیح شود و دیگر عنوان منی یا اسپرم بر آن صدق نکند، انتقال تخمک لقاح یافته به رحم زن صاحب تخمک، شرعاً جایز است یا خیر؟ به فرض جواز وضعیت کودک حاصله از حیث نسب، توارث، محرمیت و دیگر احکام شرعی چه خواهد بود؟

جواب) اگر اسپرم شوهر با تخمک همسر او تلقیح شود و به رحم خود همسر منتقل گردد در صورتی که متوقف بر انجام کار حرامی نباشد (مثل نگاه کردن به موضع مخصوص بدن) جایز است ولی اگر اسپرم شوهر با تخمک زن دیگری تلقیح شود و به رحم همسر آن مرد منتقل شود حرام است اگر چه احکام اولاد جاری است.

بستن لوله

سؤال ۳. آیا بستن لوله با انجام عمل جراحی

جایز است ؟

جواب) در صورتی که موجب عقیم شدن دائمی شود جایز نیست، و در غیر این صورت اگر مستلزم عمل حرامی نباشد (مثل نگاه به مواضع مخصوص بدن) و ضرر معتنی به (ضرر مهم) نداشته باشد مانعی ندارد.

واژه‌ها و اصطلاحات فقهی

احتیاط واجب: در موارد احتیاط واجب، مقلد یا باید به آن احتیاط عمل کند، و یا رجوع کند به مجتهد دیگری که بعد از مجتهدی که از او تقلید می‌کند، از دیگران اعلم باشد و در مسأله فتوا داشته باشد.

احتیاط مستحب: عمل به احتیاط مستحب الزامی نیست و ترک آن جایز است.

متنجس: چیزی که ذاتاً پاک است ولی در اثر برخورد با نجس آلوده شده است و عین نجاست به آن منتقل نشده است.

حَدَّث اصغر: آنچه موجب وضو است، مانند خوابیدن.

حَدَّث اکبر: آنچه موجب غسل است، مانند جنابت، حیض و نفاس.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۷
احکام پاکی‌ها و نجاست‌ها.....	۱۱
اصل طهارت اشیاء و آنچه عین نجاست است.....	۱۲
حکم سرایت نجاست.....	۱۳
شک در سرایت نجاست.....	۱۴
چیزی که با واسطه تماس با عین نجس داشته.....	۱۴
راه‌های اثبات نجاست.....	۱۵

- ۱۷ رنگ باقیمانده نجاست.....
- ۱۸ خون جراحی که تطهیر آن مشقت دارد.....
- ۱۹ خون زخم که کمتر از درهم باشد.....
- ۲۰ زردابه اطراف زخم.....
- ۲۱ خون مردگی، زیر پوست.....
- ۲۲ خونی که به آب دهن برسد.....
- ۲۳ الکل طبّی و صنعتی وادکلن‌ها.....
- ۲۴ نماز کسی که جاهل به نجاست لباس یا بدنش بوده.....
- ۲۵ وضو و غسل.....
- ۲۶ تعریف جبیره.....
- ۲۷ زخم یا شکستگی باز که آب برایش ضرر ندارد.....

- زخم یا شکستگی باز روی صورت و دستها که آب برایش ضرر دارد..... ۲۸
- زخم یا شکستگی باز جلوی سر یا روی پاها که آب برایش ضرر دارد..... ۲۹
- زخم یا شکستگی بسته که رساندن آب به آن ضرر یا مشقّت ندارد..... ۳۰
- زخم یا شکستگی بسته که رساندن آب به آن ضرر یا مشقّت دارد..... ۳۱
- زخم یا شکستگی بسته که نجس است و آب کشیدن آن ضرر یا مشقّت دارد..... ۳۱
- جبیره بر تمام اعضای وضو..... ۳۲
- جبیره و پانسمان زخم بیشتر از حدّ معمول..... ۳۳

- چند سؤال مهم و مورد ابتلا ۳۴
- شستن جبیره به جای مسح آن ۳۴
- مسح کامل جبیره ۳۴
- نماز با وضوء جبیره‌ای در اول وقت ۳۵
- خونریزی عضو هنگام وضو یا غسل ۳۶
- مانعی بر اعضاء وضو که امکان بر طرف شدن آن بدون تراشیدن پوست نیست ۳۸
- احکام مربوط به زایمان زنان ۳۹
- خون نفاس پس از زایمان ۳۹
- وظایف زن نفساء ۴۰
- خانمی که پس از زایمان بیش از ده روز خون ببیند ۴۱
- حکم بانوان در عمل سزارین ۴۲

- احکام تیمم ۴۲
- مورد سوّم و خوب تیمم ۴۳
- کیفیت تیمم نمودن ۴۵
- چیزهایی که تیمم بر آنها صحیح است ۴۷
- گرد داشتن چیزی که بر آن تیمم می‌کنیم ۴۸
- احکام نماز ۴۹
- اهمیت نماز ۴۹
- آداب نماز ۵۲
- کسی که نمی‌تواند بایستد ۵۴
- کسی که فقط در بعضی رکعات یا قسمتهای نماز بتواند بایستد ۵۵
- تکیه کردن بر عصایا دیوار در حال ایستادن ۵۶

- نماز با قیام بدون رکوع و سجود اختیاری یا نماز
 ۵۶ نشسته با رکوع و سجود
 ۵۸ رکوع در نماز نشسته
 ۵۹ کسی که قدرت بر ایستادن و نشستن ندارد
 ۶۱ کسی که قدرت بر رکوع ندارد
 ۶۲ کسی که قدرت بر سجده کامل ندارد
 ۶۴ کسی که قدرت بر قرائت و حرف زدن ندارد
 ۶۵ اکتفاء به یک سبحان الله برای مریض
 ۶۵ احکام روزه برای بیمار
 ۶۵ روزه گرفتن در صورتی که دکتر نهی کند
 ۶۶ خوف ضرر در موردی که دکتر بگوید ضرر ندارد
 ۶۷ روزه زن حامله

- ۶۸ روزه زنی که بچه شیر می‌دهد
 ۶۹ چند استفتاء مهم درباره روزه
 ۶۹ روزه گرفتن در صورت بیماری معده
 ۷۰ روزه مریض کلیوی
 ۷۱ تزریق آمپول و سرم برای روزه دار
 ۷۲ حجاب و پوشش بانوان
 ۷۲ حدود شرعی حجاب بانوان
 ۷۴ احکام خوراکی‌ها
 ۷۴ خوردن چیزی که برای انسان ضرر مهمی دارد
 خوردن شربت‌های خوراکی که از روغن ماهی
 ۷۵ گرفته شده
 ۷۶ احکام سقط جنین

۷۶	حکم سقط جنین
۷۷	دیه سقط جنین
۷۸	کسی که دیه سقط جنین بر اوست
۷۸	کسی که دیه سقط جنین به او داده می شود
۸۰	چند استفتاء درباره احکام تلقیح و بارداری
۸۰	رحم اجاره ای
	تلقیح اسپرم و تخمک در آزمایشگاه و انتقال به رحم
۸۱	صاحب تخمک
۸۲	بستن لوله
۸۵	واژه ها و اصطلاحات فقهی